

מפעל המבחנים לפי פסקי ק"ק תימן בעידודם ובהמלצתם של מרנן ורבנן גדולי ק"ק תימן שליט"א

מפעל המבחנים
לפי פסקי ק"ק תימן
בהמלצת מרנן ורבנן שליט"א

◊ מפעל המבחנים ◊

◊ **מפעל המבחנים** קם בעידודם ובהמלצתם של **מרנן ורבנן שליט"א**, במטרה לחזק את לימוד ההלכה למעשה לפי מנהגי ק"ק תימן, בקרב האברכים ובני הישיבות הקדושות, באופן מקיף וברור, בעיון ובהרחבה.

◊ המפעל עורך מבחנים בתורת רבותינו גדולי קהילות קודש תימן ומעניק מלגות וספרים.

◊ לאברכים ולבחורים נערכו מבחנים בחודשי ניסן ה'תשפ"ב וה'תשפ"ג, על סוגיות במנהגי ליל הסדר מתוך חוברות **'כלנו מיסבין'** בהוצאת 'מפעל המבחנים'.

◊ לתלמידי התתי"ם נערכים מבחנים מתוך הספרים **'עריכת שולחן'** ו**'שולחן ערוך המקוצר'**, לפי בחירה.

◊ בשנה זו, ה'תשפ"ד, בחורף למדו האברכים והבחורים את שו"ת **'החיים והשלום'** למרן הגאון מארי חיים כסאר זצוק"ל, ונבחנו לקראת פסח.

◊ כמו כן בשנה זו בקיץ לומדים האברכים והבחורים את שו"ת **'דברי חכמים'** למרן הגאון רבי שלום יצחק הלוי זצוק"ל, אשר יום פטירתו ה-51 בכ"ו תמוז, ונבחנו עד ראש השנה ה'תשפ"ה. ובחווה"מ סוכות תיערך חלוקת המלגות בעזה"ת.

עדיין ניתן להצטרף ולקבל את החוברת של שו"ת **'דברי חכמים'**.

◊ **מפעל המבחנים** הקים בס"ד בשנה זו בחורף, כולל **'בית עזריה'**, על שם מרן הגאון רבינו עזריה בסיס זצוק"ל, במסלול הלכה לפי פסקי ק"ק תימן, ע"י המרכז הרוחני העולמי ליהדות תימן, ראש העין.

המתאים לכולל זה, ניתן להתקבל, והמלגה גבוהה (2,400 ₪ בלא תדות).

לפרטים, הרב יונתן גרשוני הי"ו:

053-3163546

פרסומים יפורסמו בעזה"ת

בקו למקורות: 03-7600119

ובקו קהלינו: 03-7174455

ובקו המאורות: 03-3088885

מעמד הקבלת פני רבו וחלוקת מלגות

אח"כ דיברו מרן הגאון רבי יצחק רצאבי שליט"א והגאון רבי אבנר עפגין שליט"א, כדלקמן.

חלוקת המלגות והפרסים:

אחר דבריהם המאירים של מרנן ורבנן, החלה חלוקת הפרסים והמלגות ע"י ראש מפעל המבחנים הרב **יונתן גרשוני הי"ו**, בהענקת ספרים חשובים לתלמידי התתי"ם בראש העין, שהשקיעו ולמדו הלכות ליל הסדר מהספר 'שלחן ערוך המקוצר', ונבחנו במבחן אמריקאי, והצליחו בעזרת ה'.

במקום הראשון היה התלמיד הבחור החשוב **יאיר עובדיה משה הי"ו**, **חתן ההלכה והמנהג**. אשר זכה בסט מיוחד מאד, ספר **שתלי זתים עם זית רענן**, מהדורה חדשה מוקטנת. סגן ראשון כיתות ז', התלמיד המצויין **איתמר עטרי הי"ו**. וסגן שני כיתה ו', התלמיד המצויין **שריה תנעמי הי"ו**. שקיבלו את הספר **אור ההלכה** - מנהגי תימן על סדר השו"ע ומשנ"ב, מיוחד לתלמידים. וכן קיבלו ספרים התלמידים, **יששכר הבה הי"ו**, **אהרון הרמב"ם הי"ו**, **מר משה בן עמרם הי"ו**, **איתמר משה הי"ו**, **בן ישי שרעבי הי"ו**, **אריאל גידן הי"ו**, **דברי כפיר הי"ו**.

אחריהם הוענקו מלגות וספרים לבחורים שלמדו שו"ת **'החיים והשלום'** למרן הגאון מארי חיים כסאר זצוק"ל.

במקום הראשון היה הבחור החשוב **יהודה אדמוני הי"ו**, **חתן החיים והשלום**. זכה באלפיים שקלים. סגן ראשון, הבחור החשוב **ציון שלום חגירה הי"ו**, זכה באלף שקלים. וסגן שני, הבחור החשוב **ישראל משה יצחק הי"ו**, זכה בחמש מאות שקלים. וכן הבחורים החשובים, **מרדכי אדמוני הי"ו**, **יצחק אלחנן יצחקי הי"ו**, **בנימין טביב הי"ו**, **שמואל כועי הי"ו**, **איתמר סולימן הי"ו**. ואחרון חביב, הבחור החשוב **שריה מיפעי הי"ו**, שמשותף במבחנים שלוש שנים.

אחרון אחרון חביב, האברך היקר הרב **ינון תירם הי"ו**, שנבחן בהצלחה נפלאה על חצי חלק א' משו"ת **'בית העזרי'** למרן הגאון רבי **עזריה בסיס זצוק"ל**, כל אורח חיים (מבחן זה התעכב בפרסומו).

במעמד הושק שו"ת **'דברי חכמים'** למרן הגאון רבי שלום יצחק הלוי זצוק"ל, ממעמידי מנהגי אבוה"ק באר"י, אשר הלימוד בו מתקיים בזמן קיץ, ועד ראש השנה ה'תשפ"ה ניתן לקיים את המבחן כל אחד אחר סיום לימודו את השו"ת.

ברוב פאר והדר, מעמד מיוחד התקיים בעיר ראש העין, ביום רביעי א' דחווה"ח פסח, מעמד 'הקבלת פני רבו וחלוקת מלגות', ע"י 'מפעל המבחנים' והמרכז הרוחני העולמי ליהדות תימן.

כבר קודם תפלת מנחה, התאספו ל'מרכז הרוחני' שעמד בראשו מרן הגאון רבי **עזריה בסיס זצוק"ל**, עשרות רבות של ציבור קדוש הצמא לדבר ה' להקביל את פני רבותינו, ומאות מכל הארץ זכו ובאו להאזין בקשב לדברי מרנן ורבנן.

את המעמד כיבדו מרנן ורבנן, מרן הגאון הגדול רבי **יצחק רצאבי שליט"א** ראש מוסדות ובית ההוראה 'פעולת צדיק' ו'יד מהר"ץ' ו'נתיבות מהר"ץ' ומח"ס 'שלחן ערוך המקוצר' וש"א"ס, הגאון הגדול רבי **אבנר עפגין שליט"א** ראש ישיבת 'בית הלוי' ומוסדות 'אמת ושלומו', והרה"צ מארי **חננאל שרארה שליט"א** ראש ארגון 'עץ חיים עטרת יחיא' וכן בהשתתפות רבני קהילות בראש העין, רב 'המרכז הרוחני' הרה"ג **שר שלום**

רוני שליט"א ראש כולל 'אור זרוע', הרה"ג **דוד עוזני שליט"א** רב בית הכנסת 'ריעות שלמה' ושכונת 'מצפה אפק' והיישוב 'רחיבי', הרה"ג **עמית מגד שליט"א** רב בית הכנסת 'יד לחללי צה"ל', והרה"ג **שאל עשירי שליט"א** רב בית הכנסת 'אדמונד ספרא'. **מנחה הערב**: הרב שלום יצחק מעטוף הי"ו.

הרה"ג **שאל עשירי שליט"א**, דיבר בחשיבות החביבות בקיום המצוות, ובשמחה והאמונה ובפרט בחג, ובמעלת בני התורה ותינוקות של בית רבן בביאת המשיח, ובענין הקבלת פני רבו.

הרה"ג **שר שלום רוני שליט"א**, דיבר בענין השתיקה ומיעוט הדיבור - כרפ"ס וכן פס"ח פ"ה ס"ח, ופסח בא בפרט בשנת מעוברת אחרי פרשת מצורע שהוא מוציא רע, ושגלות מצרים היתה בעוון דיבור רע - אכן נודע הדבר, ושהגלות שלנו מתארכת בעוון מצה ומריבה ושנאת חיים וצרות עין, ושדיבורו של אדם תלוי אם מחשבתו חיובית.

הרה"צ מארי **חננאל שרארה שליט"א** דיבר בענין צורת סיפור יציאת מצרים ע"י האב כאילו הוא יצא ממצרים בבעירה של יותר מכל אב, ובמעלת אבוה"ק שקיימו את יהדותם בקדושה ובבעירה של אמונה והרגשת השכינה, וההבדל בין היהדות בתימן לארץ ישראל כיום, ובחשיבות לומדי התורה ושמירתה בטהרה.

הרה"ג **שר שלום רוני שליט"א**, דיבר בענין צורת סיפור יציאת מצרים ע"י האב כאילו הוא יצא ממצרים בבעירה של יותר מכל אב, ובמעלת אבוה"ק שקיימו את יהדותם בקדושה ובבעירה של אמונה והרגשת השכינה, וההבדל בין היהדות בתימן לארץ ישראל כיום, ובחשיבות לומדי התורה ושמירתה בטהרה.

הרה"צ מארי **חננאל שרארה שליט"א** דיבר בענין צורת סיפור יציאת מצרים ע"י האב כאילו הוא יצא ממצרים בבעירה של יותר מכל אב, ובמעלת אבוה"ק שקיימו את יהדותם בקדושה ובבעירה של אמונה והרגשת השכינה, וההבדל בין היהדות בתימן לארץ ישראל כיום, ובחשיבות לומדי התורה ושמירתה בטהרה.

הרה"צ מארי **חננאל שרארה שליט"א** דיבר בענין צורת סיפור יציאת מצרים ע"י האב כאילו הוא יצא ממצרים בבעירה של יותר מכל אב, ובמעלת אבוה"ק שקיימו את יהדותם בקדושה ובבעירה של אמונה והרגשת השכינה, וההבדל בין היהדות בתימן לארץ ישראל כיום, ובחשיבות לומדי התורה ושמירתה בטהרה.

דברי מרן הגאון רבי יצחק רצאבי שליט"א

את המשא המרכזי נשא מרן הגאון הגדול רבי **יצחק רצאבי שליט"א**, ופתח בידידותו עם מרן הגאון הגדול רבי עזריה בסיס זצוק"ל המרא דאתרא, ושלמד ממנו הרבה דברים. ודיבר בענין אם הלל מן התורה והמקורות לזה ונפ"מ לאמרו ע"י קטן, וטעם אמירת הלל שאינו שלם בשאר ימי הפסח בשונה מסוכות. ובענין שיר השירים שאנו קוראים בפסח שכתוב שיניין כעדר הקצובות, שהשיניים רק של היהודים קצובות במספר ט"ז למעלה וט"ז למטה כמנין

הקרבתו במשך השבוע סה"כ כמנין ל"ב. ובענין ניסים ונפלאות שה' עושה עמנו, רק שהכל תלוי בנו, ושכתוב במזמור שיר למעלות שש פעמים לשון שמירה, כי אדם צריך שמירה מד' רוחות ומעלה ומטה (רבו בחיי). ושכפר שמה ציון שעומד בכל דיוק בתהלים כתב, מי אמר שמה שנפרש הוא האמת שהתכוונו לו דוד ושלמה וכדו', אלא שהקב"ה התכוין לזה כי דבריהם הם ברוח הקודש. וה' צלך שבמזמור שיר למעלות, כמו צל, לפי מעשיו של האדם, ולכן אנו צריכים להתעורר עוד במעשינו, שנזכה להנצל ולהשמר שמירה גדולה שלא להפגע מפגעי הזמן ח"ו, ובמדה שאדם מודד בה מודדים לו. ושמהר"ח סינואני זצוק"ל כתב שהשכר העיקרי מקבלים העוה"ב, והשכר הגשמי בעוה"ז הוא כדי שנוכל לישב ולעסוק בתורה ולקיים מצוות ביישוב הדעת, בלא טרדות ובלא הפרעות של מלחמות או אזעקות או חולי, כי הקשיים הם עונש לאדם שלא יוכל לעסוק בתורה ולקיים מצוות, ואדם שכשעושה נח בצורה טבעית גם הקב"ה בזמן מלחמה למשל מתנהג עמו בצורה טבעית בלא ניסים, והמתאמץ יותר מהטבע הקב"ה עושה לו ניסים יותר מהטבע. וכנראה הנס שהיה בו' בניסן (הטילים מאירן) שהוא היה מעל הטבע, כנראה התקדמו. ואנחנו רוצים הרבה יותר מזה, אבל הכל תלוי בנו. וסיים בחשיבות מסורת יהדות תימן שהיא המסורת המקורית של עם ישראל.

ועל פעילות מפעל המבחנים, אמר הגר"י רצאבי :

שמחה גדולה לנו להשתתף במעמד כזה. ידידנו משנים קדמוניות הרב **יונתן גרשוני**, שברוך ה' עושה חיל גם בתורה שבכתב, גם בתורה שבעל פה, גם במעשים, לכונן ולהעמיד את בני התורה הצעירים, הילדים, הבחורים.

והכולל, שזה חידוש בשבילי. ברוך ה' במקום הזה פה הרביץ תורה אלופי ומידעי, הרה"ג עזריה בסיס זצוק"ל, ב"ה הייתי איתו בקשר הרבה שנים, גם בבית הדין 'קהל יהודה' מי שזכר, גם בטלפון, והרבה פעמים באופן אישי, למדנו ממנו הרבה דברים, ב"ה שזכתה העדה שלנו לאנשים משכמם ומעלה גבוה מכל העם. במקום הזה ב"ה ממשיכים להרביץ תורה, ומייסדים כולל אברכים 'בית עזריה' על שמו. בע"ה שתצליחו. גם המבחנים שעושים לילדים על הלכות ליל הסדר, ועל תשובות של הגאון הקדוש מארי חיים כסאר זצ"ל, ועכשיו על שו"ת דברי חכמים של הרב שלום יצחק הלוי זצ"ל שזה המשך. ב"ה אני רואה שיש הרבה פעילות. השם ב"ה יתן לכם את הכוחות ואת המוחות לכלכל ולסדר את כל הענינים האלה.

הרב יונתן גרשוני, אני זוכר אותו בחור צעיר, בליל ששי שיש את השיעור של הבחורים, הוא היה כותב את השיעור, וב"ה הנר הזה דולק והולך, וברוך ה' יש פה הרבה עוצמה. צריך שהקב"ה יתן לך את הכח להתגבר על הכל, כי זה לא קל לעמוד בתפקיד כזה, בציבור עם כל מיני דעות שונות ומשונות צריך לדעת לכלכל את כולם איך מתיישבים עם כולם.

ואני חוזר ומשבח את הרב יונתן גרשוני, שהקב"ה יהיה בעזרו, ב"ה הוא פה נר שמאיר ומבעיר את הנר הזה, שהשם ב"ה יתן לו את הכח ואת המח להמשיך, שאם אין גדיים אין תיישים, צאי לך בעקבי הצאן וראי את גדיותך, לחזק את הילדים את הנערים ואת הגדולים, שבעזרת ה' ימשיכו, כן ירבה וכן ירוץ.

דברי הגאון רבי אבנר עפגין שליט"א

וכן נשא משאו הגאון הגדול רבי **אבנר עפגין שליט"א**, בטעם אכילת הפסח במצרים בחפזון, ושבמכת מכורות היתה זעקת שבר גדולה במצרים, ועכ"פ היה ציווי שלא יצא איש מפתח ביתו עד בוקר, כי עכשיו נמצאים דבקים עם ה' יתברך ואין להסירה דעת. ודיבר על מעלת חג הפסח, ושמירת התורה ומצוות ושמירת הזמן, ומאיך על השמירה מפגעי הטכנולוגיה.

ועל פעילות מפעל המבחנים, אמר הגר"א עפגין :

הרב **יונתן גרשוני**, מבעיר את המקום, כמו שאמר הרב, את הבחורים, מעודד אותם, מפעל עצום, דבר גדול, צריך לעודד וצריכים להחזיק, זה דבר גדול.

ב"ה אנחנו נמצאים פה במקום הזה, שידעו להעריך את הערך של הזמן, בחורים מפוארים, וב"ה הלכו מחיל את חיל והשקיעו. ובזה בעזרת ה' נברך, בפרט את הבחורים, שהקב"ה יתן להם כח עזר וסיוע

להמשיך בעבודת הקודש, להמשיך ללמוד התורה. אנחנו נרדפים, לא משנה, בעזרת ה', זה רק מראה כמה חשובה התורה, מי שלומד דברים אחרים לא רודפים אותו.

מפעל המבחנים לפי פסקי ק"ק תימן
 בעידודם ובהנחלתם של מרן ורבני ק"ק תימן שליט"א

לק"י, קיץ ה'תשפ"ד

מבחני שו"ת 'דברי חכמים' ה'תשפ"ד

'מפעל המבחנים' וקרן 'החיים והשלום'
 מזמינים את כלל ציבור בני התורה, אברכים ובחורי הישיבות ללמוד ולהבחן על אחד מספרי היסוד של פסקי ק"ק תימן

שו"ת 'דברי חכמים'

חלק או"ח - סימנים א-קד (כ-70 תשובות)

למרן הגאון רבינו **שלום יצחק הלוי זצוק"ל**

ניתן לקבל חוברת לימוד בהנהלת מפעל המבחנים

את המבחן ניתן לקבל ולהשיב בתיאום, עד סוף חודש אב ה'תשפ"ד.

מבחן בקיאות-אמריקאי

המסיימים בהצלחה יקבלו מלגה:

חתן שו"ת 'דברי חכמים': 2,000 ₪.

סגן ראשון: 1,000 ₪.

סגן שני: 500 ₪.

וכן 5 בעלי ציון גבוה יקבלו 100 ₪.

לפרטים כללים ורישום: 053-3163546
מפעל המבחנים לפי פסקי ק"ק תימן.

הלכה ומנהג ~ קדושה ביחיד (שו"ע סימן נט סעיף ג)

נערך ע"י הרב יונתן גרשוני (קוריש) הי"ו, 'מפעל המבחינים לפי פסקי ק"ק תימן' כולל 'בית עזריה' - שע"י המרכז הרוחני העולמי ליהדות תימן, רחוב שילה 60 ראש העין

כתב מרן בשו"ע, י"א שהקדושה שביוצר יחיד אומרה, לפי שאינה אלא סיפור דברים. וי"א שהיחיד מדלגה, ואינה נאמרת אלא בציבור. ויש לחוש לדבריהם וליזהר שהיחיד יאמרנה בניגון וטעמים כקורא בתורה.

המנהג כדעת האומרים לדלגה

כדבריו שלא להשמיט הקדושה לגמרי, ומ"מ לא ניחא להו באמירת הקדושה בניגון הטעמים שכן אין בזה תיקון כ"כ (אולם לא הרויחו לנו שהרי אין אומרים את הקדושה כלל, שאין אומרים קדוש קדוש. משא"כ בטעמים שהוא ממש הקדושה שיתכן שנחשב אמירת הקדושה), ועוד שבסדר היום אף שהיא נאמרת דרך קריאת פסוק ותרגומו אנו מדלגים גם אותה, לכן תקנו נוסח זה.

ואפשר דלא ס"ל כדעת הרשב"א והתרוה"ד (המובאים לקמן בדברי הגר"ע בסיס), או שהחמירו בזה לפי שאם יאמר את הקדושה כקורא בתורה דהיינו עם הטעמים יצטרך לקרוא אותה מתוך ספר דהא דברים שבכתב אי אתה רשאי לאמרם בע"פ עם הטעמים (הגר"ע בסיס).

גם אולי ס"ל, דכיון דבעלמא אומרים אותה בניגון וטעמים, כשיאמר כן ביחיד אין היכר שהרי נראה כאומר קדושה, לכן לא סמכו על זה, ודו"ק (הר"א כהן).

והגר"ש קורח הביא דברי הרשב"א, שנהגו בכל המקומות לומר בסדר קדושה בלחש אותם המקראות, ללמד דאפי' יחיד רשאי לומר קדושה בלשון ארמי בלחש, ע"כ. ושביאור הגר"א כתב שתיקנו הראשונים לומר ברייתות. ושביסודו רע"ג כתב נוסחאות לקדיש של יחיד וברכו ליחיד וקדושה ליחיד. וסיים, וצ"ל שע"י אמירת הברייתות נאמרת הקדושה כדרך לימוד, ולא ס"ל שיאמרנה כתקנה ובשינוי ע"י הקריאה בניגונה בתורה. ועל אותו יסוד, יפה נוסח רבותינו בקיצורו הנמרץ ובצחותו, הנאמר בשינוי מעט מסדר הקדושה. ובאופן זה לכו"ע שרי.

קדושת ובא לציון

ולגבי ובא לציון, המנהג גם שם לומר ובא לציון, ובמקום קדוש וגו' אומרים קדושת וגו' (הגר"י רצאבי). וכ"כ בס"ל, שכל זה נוהגים גם בקדושת ובא לציון, כי דינה כדין קדושת יוצר (כמ"ש מרן ורמ"א, ולא השמיטו מהר"ד"ם, וכ"פ מהר"י"ץ [וז"ל, ולענין קדושה זו אם היחיד אומרה, דינה כדין קדושה שביוצר, וכבר הארכנו בזה שם בברכת היוצר], וש"א).

ובבית תפילתי כתב, המתפלל יחיד מדלג ע"ס הקדושה, ומתחיל י"י אלהי אברהם וכו'. וי"נ שרק במקום קדוש וכו' אומר קדושת וכו'. וביאר, שברמב"ם מבואר שמדלג ומתחיל י"י אלהי אברהם וכו', וכ"ה הלשון בתכלאל קדמונים שלא יאמר הקדושה. ושהמנהג לומר קדושת וכו' במקום קדוש וכו' יתכן שאינו אלא ביוצר אבל בובא לציון יהיה הדין כפשוטו שמדלגה לגמרי. אלא שבתכלאל מהר"י ונה כתב שלא יאמר הקדושה משולשת ביוצר ולא בסדר היום. אך מהר"י"ץ בתכלאל ע"ח בסדר תפלת היחיד כתב כן רק גבי יוצר, ואילו בענין המשך תפלת היחיד אחר שמו"ע כתב (תכלאל ע"ח), ששאר תפלת היחיד כתפלת הציבור ואינו אומר קדושה לעולם. ואף שאינו אומר כאן אלא מקרא ותרגומו, אסרו לאמרו כיון שאומרו דרך תפלה ולא כקורא בתורה. ומ"מ מדברי מהר"י"ץ שכתב כי דין קדושת ובא לציון כדין היוצר אפשר כי כוונתו שאף כאן יש לו לומר קדושת וכו', או שמא אין כוונתו אלא על מה שזכר שם מחלוקת הפוסקים בדין זה והכריע כדעה שאין היחיד אומרה. ועכ"פ סיים, שאין הנדון כאן אם מותר לומר קדושת וכו', דאין בכך כלום אם יאמר, אלא אם צריך מן הדין.

מנהג קהילות תימן יע"א להחמיר וכשיטת הרמב"ם בחיבור, וכ"ה מפורש בתכאליל כת"י. ואף כהגלות תשובת הרמב"ם שחזר בו והורה להקל, אין לנו לזוז ממנהגינו אף שהרמב"ם הוא מאריה דאתרין וקיבלנו הוראותיו, כיון שבדברים שהיה המנהג ביד אבותינו כדעת שאר גאונים דלא כהרמב"ם לא סרו ממנהגם, וא"כ י"ל ועכ"פ יש לחשוש דבהא מילתא נמי המנהג הקדום היה שאין היחיד או קדושה דיוצר וסדרא דיומא, וא"כ אפי' היה הרמב"ם בחיבורו פוסק להדיא לומר, לא היו משנים המנהג (וגם מוכח שכן המנהג מוחזק בידינו מימי קדם אף בלא הוראת הרמב"ם, שכן אופן המנהג המוחזק בידינו אינו כדעת הרמב"ם בפרט אחד, שהרמב"ם כתב שהיחיד מדלג לגמרי הקדושה, ואנו נוהגים לומר קדושת וכו' כדלהלן בסמוך). וכ"ש שמרן ג"כ פסק דיש לחוש לדברי האומרים דאינה נאמרת אלא בציבור, ואנו קיבלנו ג"כ הוראותיו (הגר"י רצאבי).

מנהג תימן לומר 'קדושת ה' צבאות מלא כל הארץ כבודו'

למעשה לפי מנהג תימן, כתבו מהר"י בשירי ומהר"י ונה ומהר"י צעדי ומהר"י"ץ, שהיחיד לא יאמר הקדושה המשולשת (קדוש קדוש קדוש) כמו הציבור, אלא אומר, קדושת ה' צבאות מלא כל הארץ כבודו וכו'.

ואע"פ שמהר"ד"ם לא הזכיר מנהג זה, גם רבים מקהלות השאמי נהגו לומר קדושת ה' וכו', וכן לגמור פסוק ברוך וכו' (הגר"פ קורח). וכן מורה הגר"ע בסיס ושכן מנהג השאמי (ז"ר). וכ"כ הגר"י רצאבי, שמקובל אצל התימנים בדרך כלל כולל השאמי לומר נוסח קדושת וכו'. וכ"כ בבית תפילתי, שהמנהג כיום שהמתפלל ביחיד אומר קדושת וכו', ושכ"כ בסידור שיח שפתותינו (רדע שאמי), ושכן המנהג ע"פ רוב גם אצל השאמי, ושכן שמע מהגר"ע בסיס. וכ"כ הגר"ש קורח, המתפלל יחיד אומר במקום קדוש קדוש קדוש וכו' שבקדושת היוצר נוסח זה קדושת ה' צבאות מלא כל הארץ כבודו והאופנים וכו', ובקדושת ובא לציון ממשך ומקבלין דין וכו'.

וכ"כ בקובץ הלו"מ, שקדושה שביוצר ושל ובא לציון, מנהג הרבה מקהילות תימן שאין היחיד אומרה, אלא אומר קדושת וכו' (כן מסר מהר"ל קשת מק"ק דמאר, וכ"כ הרבנים הגאונים [הגר"א אריה, הגר"ע בסיס, הגר"ש מחפור, הגר"ע מנצור, הגר"מ צובירי, הגר"פ קורח, הגר"ש קורח, הגר"א שמן]. ומהר"ד"ם כתב על הדעה שהיחיד מדלגה שיאמר ואומרים ביראה קדוש והאופנים וכו' ואומרים ברוך, ואינו גומר הפסוקים ומתחיל לאל ברוך עכ"ל, ונראה שעל סמך זה הסתמך המנהג לומר קדושת וכו', שהוא כדי לא לדלג לגמרי אמירתה, ומאידך שלא לאמרה כתקנתה).

ונראה דס"ל דלדידן העיקר כדעת הרמב"ם בחיבור, וא"צ לחוש לדעת החולקים. א"נ דאף החולקים אינם מצריכים בדוקא לאמרה (הר"א כהן).

ובבית תפילתי כתב, שהתכאליל הקדמונים כתבו לדלג הקדושה שביוצר, אך מהר"י ונה ומהר"י"ץ כתבו בלשון התכלאל שאינו אומר קדושה משולשת אלא יאמר קדושת וכו', ואפשר שרבותינו חכמי תימן בתחילה נקטו כפשוטו דברי רבינו הרמב"ם לדלג הקדושה שביוצר לגמרי, אך אחר שהחלה השפעת השו"ע בתימן (שהוא בערך מתקופת מהר"י ונה) רצו לנקוט

מנהג נוסף, שיאמרו בניגון וטעמים כקורא בתורה

מהרד"ם לא הזכיר אמירת קדושת וכו', ומשמע דס"ל לנהוג כמרן לומר פסוקים אלו בניגון טעמים כמ"ש בשו"ע כאן (ז"ר).

גם הגר"ע בסיס נשאל (ע"י הר"א שלמה אכלופי) לפי מנהג רדאע (שנהגו לומר י"ג מדות ביו"ט בעת פתיחת ההיכל דוקא כקורא בתורה ולא בדרך בקשה ותחינה ובקשת רחמים) למה היחיד אומר קדושת וכו', היה להם לומר כקורא בתורה וכפסק מרן בשו"ע, ולא קדושת וכו', דמאי שנא. והשיב, דאה"נ יכול לומר כקורא בתורה, דהרי מאריה דהא"י דינא שהיחיד אומר י"ג מידות כקורא בתורה הוא הרשב"א, והוא סיים בזה"ל, כדרך שאומרים אף האופנים וקראי דקדושה דרך קריאה, ע"כ. וגם מרן בב"י כאן הביא בשם תרוה"ד, שקדושה שביוצר ובסדר קדושה יש ליחיד לאמרן בניגון ובטעמים וכו' עכ"ל, ועיקר נדון התרוה"ד הוא לענין י"ג מדות.

וכ"כ הגר"י צובירי (שורש החיים), שבת"מ יש שנהגו לומר קדושת וכו', אבל מה הועלנו בתקנה זו דהא מ"מ המה מדלגים הקדושה, והנכון לקרותה בניגון וטעמים, וכן ראה מורי"ן (וכוונתו לומר, דבזה יוצאים אליבא דכו"ע, דהא איכא למד"א שהיחיד אומר, ומשמע שצריך לאומרה. ז"ר). וכ"כ בקובץ הלוח"מ, שיש שנהגו לאמרה בניגון וטעמים (וכן היה מנהג ק"ק עדן. ובסידור כנה"ג החדש הביאו ש"י"נ לחלק בין קדושת יוצר לבין קדושת וכו' לציון, שרק בקדושת וכו' לציון אומר קדושת וכו'). וכ"כ הגר"י רצאבי, שמהרד"ם לא הביא נוסח קדושת וכו' שהוא מסורת קדמונית נע"ג, משמע שסבר כמו השו"ע והאחרונים לאמרה בניגון טעמים, וזה כשיטתו, ולכן עד היום יש שאמי מיוצאי צנעא שלא נוהגים לומר קדושת.

ומנהגינו דלעולם אומרים הציבור בקו"ר קדוש וברוך בניגון ובפיסוק טעמים. ובזה ארוחנא טפי, שמורגלים אנו לומר הקדושה תמיד בניגון וטעמים, ונמצא דאף אם יתפלל ביחיד, כבר מורגל הוא בכך. וז"ל הכה"ח, טוב ונכון דאפי' עם הש"צ יאמר אותה בניגון וטעמים כקורא בתורה, כדי שיהא מורגל בכך ולא יעבור עליו כשמתפלל ביחיד, עכ"ל. ונראה שזהו יסוד המנהג דאף היחיד יוכל לאמרה, ודו"ק (ס"ל).

אולם מאוחר יותר כתב הגר"י צובירי (סידור כנה"ג), שבכל הזמנים שאומרים הקדושה, מנהגינו מימי קדם ידוע ומפורסם, שאומרים קדושת וכו'. וכן למעשה היתה דעת הגר"י צובירי (בית תפילתי, בשם אב"י). וכן בפסקי הלכות (פסקי הגר"י צובירי) העלו, שאם מתפלל ביחידות אומרה בטעמים, או שיאמר קדושת וכו'. וכששאלו את הגר"י צובירי מדוע כתב לומר קדושת וכו' רק גבי מוצ"ש, השיב שאמנם יש מקילין לומר קדושת גם ביוצר וטעמים שזה בלשון סיפור על המלאכים (ומה שלא ציין ביוצר למנהג זה, כיון שהיה מצוי יותר תפלת יחיד במוצ"ש, ובשחרית כולם היו מתפללים בציבור).

האם לנהגים לומר קדושת, אמירת ברוך וכו' היא בלא שינוי

הגר"י רצאבי מתחילה העיר (בא"צ), שמנהגינו פשוט שיחיד אומר קדושת וכו', וצ"ע מהיכן מקורו, ועכ"פ אין זה קשה, כי למעשה אינו אומר הקדושה. אך תמוה מה שהיחיד אומר ברוך וכו' כמו בציבור, דהלא אף זה מהקדושה. ואולי ס"ל למתקני מנהג זה דלא חשיבי הני מילי דבר שבקדושה שלא היא אלא ב', רק קדוש וכו' דהוא עיקר הקדושה. וסיים הגר"י רצאבי, ולהלכה ולא למעשה נראה נכון, שיאמר בניגון וטעמים כקורא במקרא, והשם דרכיו יחמיר ותעב"ט כיון דשאר כל רבואתא לא ס"ל הכי.

אולם אח"כ הגר"י רצאבי חזר בו וכתב (שולי המעיל), שצריך להחזיק מנהגינו, ולא לקרות בניגון וטעמים, שגם בדרך זו של ניגון הטעמים יש לפקפק. [וגם הרמב"ם שנמשך אחר הגאונים לדלגה, לא הזכיר שיקרא בניגון כש"כ הגאונים, אולי דסובר

הרמב"ם דאין שייך לקרות בתורה לכתחילה באמצע הברכה]. ושמאידך מצא למנהגינו סעד וסמך גדול מרה"ג דס"ל דברוך אינו מכלל הקדושה, וכן מבואר בסידור חסידי אשכנז הקדמונים, ובספר המספיק. הלכך אין לזוז ממנהגינו דיחיד לא יאמר בקדושה של יוצר קדוש וכו' ואפי' בניגון וטעמים, אלא יאמר תמורת זה קדושת, וברוך וגו' אומר כדרכו, כמנהג אבהתי קדישין נע"ג ויסודתם בהררי קודש. וכ"כ למעשה בשע"ה.

ובבית תפילתי כתב, שבתכאליל שכתבו לדלג הקדושה נראה דס"ל שצריך לדלג עד לאל ברוך וכפי שהוא מפורש בראשונים שאף ברוך וכו' אין לומר, אמנם בתכאליל המאוחרות מבואר שאין האיסור אלא באמירת קדוש ג"פ ולכן במקום זה תיקנו לומר קדושת וכו', אבל והאופנים וכו' ס"ל שאין בו איסור, וצ"ע שאם כך לא היה להם לומר ברוך וכו', ומה ראו לשנות מקדושת וכו' לציון שאף לשיטתם מדלגים כל נוסח הקדושה (כדלקמן [והוא היפך שאר רבני תימן שכתבו דה"ה בובא לציון. יב"א]), ואפשר שטעמם שביוצר אין לדלג לגמרי שלא יראה כמחסר באמצע הברכה (וכ"כ ברד"ע להק' על הרשב"א איך יסיים ברכה בברוך [אתה ה' יוצר המאורות. יב"א] והלא לא קרא כל הברכה, ותייך דמעיקרא לא נתקנה עבוד היחיד) ועיקר הקדושה אינה אלא אמירת קדוש, וצ"ע.

וכ"כ בפסקי הלכות בשם הגר"י צובירי, שאפשר לומר ביחיד. וביארו, שכן מבואר מהמנהג שאומרים קדושת, שאם היה צריך לומר ברוך וכו' בטעמים, היה צריך לכתוב זאת. ולכאורה קשה, הרי ברוך וכו' הוא חלק מהקדושה. וצ"ל כוונת מנהגינו, שכיון שכבר אומרים קדושת, הוה ליה כסיפור דברים, וממילא גם ברוך וכו' אומרים אותו כסיפור דברים, שהאופנים עונים כן כנגדם.

וכ"כ בהלוח"מ, שפיסקת ברוך וכו' המנהג לומר כרגיל (הרבנים הגאונים [ולפי המבואר שם בדף קעו, הם, הגר"א אריה, הגר"ע בסיס, הגר"ש מחפוד, הגר"ע מנצור, הגר"מ צובירי, הגר"פ קורח, הגר"ש קורח, הגר"א שמן]). והעירו שלכאורה מוכח מכך, שגם למנהג זה לא פסיקא להו מילתא שהיחיד מדלגה, אלא חששו לזה רק באמירת קדוש שהוא עיקר הקדושה, וצ"ע.

מנהג נוסף, לומר הקדושה כרגיל

כתבו בקובץ הלוח"מ, שיש שנהגו לומר את הקדושה כרגיל (הגר"ע מנצור, וכ"כ הגר"ש נגר שיי"נ כן, וכן י"נ בק"ק דמאר [הגר"ח דחבש]).

הנמצא בציבור באיחור ולא בקצב שלהם

כתב בפר"ח, אפי' אם היה יחיד מתפלל לבדו בשביל שאחר לבוא, כיון דאיכא צבור אומרם אפי' בלחש לכו"ע. וכן העלהו מהרד"ם. וביאר, שנראה שיצא לו זה, ממאי דלא איפליגו רב הונא וריב"ל אלא בקדושת י"ח, דבזה כו"ע מודו. וכ"כ עוד מהרד"ם בענין הלל דר"ח ביחיד, שגם לדעת הרמב"ם דס"ל שיחיד לא יקרא כלל, כל שיש י' בבהכ"נ, מצי שפיר יחיד לקרותו, ולא מיקרי יחיד אלא כשקורא אותו בביתו וליכא עשרה (וציין לפר"ח, ושכ"כ חמ"י).

גם מהרי"ץ (ע"ח) הביא בשתיקה את דברי הפר"ח דאף להרמב"ם שיחיד אינו אומר הלל כל שיש י' בבהכ"נ מצי שפיר יחיד לקרותו, ולא מיקרי יחיד אלא כשקורא אותו בביתו וליכא י' וכו'.

אולם אח"כ כתב מהרי"ץ (שו"ת פעולת צדיק), ולי עבדו צ"ע, דלפ"ז יחיד הקורא ק"ש לבדו בצבור יכול לחזור ג' תיבות ה' אלהיכם אמת כיון דכל בתוך הצבור כצבור דמי, וזה לא מצאנו, ולעולם כל שאינו קורא עם הצבור יחיד קרינן ליה (אא"כ מצא צבור שהגיעו להשלימו, דכיון שעדיין קורין מקרי עם הצבור, וראיה ממ"ש סדר היום [כוונת ק"ש] בצבור שקרוב להשלים ק"ש והיחיד מתחיל דמקרי שפיר עם הצבור, עכ"ד מהרי"ץ). ולמעשה כן דעת הגר"ע בסיס והגר"י רצאבי, וכ"כ בבית תפילתי.

